

»Anton Bevšek . . . Anton Bevšek . . . da, da, Bevšek. Ali ste vi mati njegova?«

»Mati seni, mati.«

»Ej mati, zaman je ves trud! Bevšek je Bevšek, Bevšek ni za to, Bevšek ni za šolo.«

»Morebiti pa le bo, veste, zdaj je še premlad!«

»Morda!«

Drugo leto pa Tončkovega imena ni bilo več v šolskem poročilu. Kdo je bil kriv konca Tončkove šole, ali Bevšekov oče ali gospod profesor, kdo vé? Ena izmed teh dveh oblasti je že morala biti. *F. G.*

Siromak Joza.

(Dalje.)

O da bi le kmalu prišel sem,« je mislil Cene. »Rad bi videl, kakšen obraz bo naredil . . . Gledal bom izza grmovja in potem jo hitro odkurim, da me ne dobi hlapec Boštjan.«

Čakal je Cene, dolgo čakal in je postal že nestrpen. Toda naposled je vendar zagledal Jozo, ki je hitel proti grmu po jopiče. Zasmejala se je Cenetu srce, in obraz se mu je raztegnil v zadovoljen smeh. Prišel je Jozak grmu; pobral je svoj jopič in ga oblekel. Hotel je ravno pobrati druge jopiče; tedaj pa seže nehoté z roko v žep. Občuti nekaj mrzlega in obtiplje kačo.

»Hu-uu-u!«

Iz ust se mu izvije prestrašen krik, in zona ga oblije po vsem telesu . . . Strese se in strga jopič raz sebe. Toda vsled prestrašenosti ga ne more sleči. Leta okrog kakor obnorel in vpije, da gre do mozga.

Umolknili so kosci tam pri hlevu, in grabljevke so utihnile. Ozrli so se na Jozo in so se čudili.

»Kaj pa je vendar Bovčanu?« dé naposled hlapec Boštjan. Vrže vile v seno in steče proti grmu. Za njim pa hité kosci in grabljevke.

»Kaj pa ti je vendar!« izprašuje Boštjan in drži Jozo za rame. A Jozak vpije naprej in trga jopič raz sebe. Naposled se posreči hlapcu Boštjanu, da mu ga sleče in ga vrže v travo. Takrat pa se sesede siromak Jozak na zemljo in se prične krčevito jokati. Takrat pa zasliši tudi hlapec Boštjan smeh izza grmovja in zagleda Hostnikovega Ceneta. Izpozabil se je bil Cene in v svojem velikem veselju je dvignil glavo in se je zasmel veselo. A še predno jo je utegnil odkuriti, ga je že držala trda pest hlapca Boštjana. Z levico ga je prijel za uho, z desnico pa mu je nabijal hrbet. Bolelo je Ceneta, da se je zvijal in izkušal uteči, a zaman. Zatulil je glasno in je prosil:

»O, Boštjan, pusti me! . . . Pusti me, Boštjan, o dobri Boštjan!«

A hlapec je vlekel neusmiljeno in je nabijal po trdem hrbtu.

»Kaj si naredil spet Bovčanu?« je govoril zasopel. »Kaj si si spet izmislil?«

»Pusti me, Boštjan, o Boštjan!« je prosil Cene, »Modrasa sem mu dejal v žep . . .«

»Kaj, nepridiprav?« se je srdil Boštjan in udarjal in vlekel še huje. »Modrasa si mu dejal v žep? O, ti klada hudobna! Pa ga je pičil sedaj — ravno v prst ga je pičil . . .«

»O, Boštjan, ni ga pičil,« je tulil Cene vedno glasneje. »Modras je mrtev . . .«

»Naj bo živ ali mrtev! V prah te stolčem, ti seme hudobno! Na, da boš pomnil še deset let.«

In desnica ni več nabijala trdega hrbta, ampak se je lotila glave z gorkimi udarci. Tema se je delala Cenetu pred očmi, in v glavi mu je kar šumelo. Naposled je zbolela tudi hlapca Boštjana roka. Še enkrat je zamahnil in potem je odšel. Cene pa se je vlegel na trato in je bil z nogami ob zemljo. Bolelo ga je vse. Pekla so ga ušesa, lica so mu gorela in po glavi mu je šumelo, kot bi se pretakal hudournik . . .

Vrnil se je hlapec k jokajočemu Jozi. Potegnil je iz žepa Bovčevega jopiča mrtvega modrasa. Prestrašeno so zaklicale grabljevke in so stopile nazaj. Boštjan pa je stopil k dečku in ga pričel tolažiti.

»Ne jokaj, Joza. Glej, modras je mrtev in te ni pičil . . . Naredil ti je to Cene, in dobro sem ga poplačal; Joza, dobro, da se ne bo upal več nagajati.«

Pomiril se je naposled Joza. Vstal je in ni več jokal. Le tupatam se je še zdrznil in ga je zazeblo, ko se je domislil modrasa. Šli so kosci, in grabljevke so šle, da pripravijo zadnje seno. Kmalu se je zaslišal spet veseli smeh in lepa pesem mladih grabljev. Joza je splezal zopet na hlev in je pričel spet tlačiti seno. Izginil je bil strah in solze so se posušile. Prišlo je veselje nazaj.

V grmovju pa je ležal Cene. Ihtel je od togote in boleti in je bil z nogami ob tla. Doživel je sramoto, kakoršne še nikoli. Zmaščevati se je hotel in se je tudi zmaščeval; a pri tem je padel v težke pesti hlapca Boštjana, tega neusmiljenega Boštjana. Smeje se zdaj tam na hlevu Joza — Cenetu se smeje in njegovemu maščevanju in mu privošči vse . . . Srdito tedaj udari Cene s pestjo po trdih tleh in zavpije:

»Maščujem se . . . In vendar se maščujem! Bovčanu bom zaigral in tudi nad Boštjanom se maščujem . . .«

Sklenil je Cene to in se je pomiril. V tem so končali tam pri hlevu kosci in grabljevke svoje delo in so se napotili proti domu, ker se je delal že večer. Šli so doli po potu in so prepevali radostno pesem. Lepo jih je bilo slišati in prijetno sem gori k gostemu grmovju.

Cene pa je snoval črne naklepe. Na trati je ležal in se ni zmenil za veselo petje. Toda naposled je vstal, ker je videl krog sebe že večer. Pohitel je po potu za kosci, ki so prepevali že nekje spodaj v dolini . . .

* * *

Privadil se je bil Joza že popolnoma tujine. Dobro mu je bilo pri Gričarjevih. Tudi hlapec Boštjan ga je imel rad in je pogosto zbijal z njim šale. Mislil ni Joza več tolikokrat na skalnato Trento z žalostjo v srcu. Le tuptam ga je še objelo domotožje in je zbudilo v njegovi mladi duši hrepenenje po tihi hišici in po malem vrtiču. Toda le za trenotek. Otresel se je teh žalostnih misli in se je zasmel. Kaj bi bil otožen, ko vse ne pomaga nič! Dobro se mu godi, zakaj bi povešal glavo? Hej, lepo je na svetu kroginkrog, in ni lepa samo zapuščena, skalnata Trenta . . .

Sovražnikov ni imel Joza nikjer. Radi so ga imeli tovariši, ker je bil vesel, in se niso več norčevali in ga dražili. Lepo mu je bilo in dobro. — Samo Hostnikov Cene ga je sovražil in je gledal mračno in temno za njim. Koval je še vedno črne naklepe in je čakal priložnosti. Izogibal se ga je Joza in mu je hodil s pota.

Sobota je bila, ko je izvedel Joza, da ga prideta mati in starejša sestra obiskat iz Trente. Od veselja je poskočil in srce se mu je zasmelalo.

V jutru tistega dne je prinesel nekdo tisto novico iz Trente. Prišel je k Gričarju in je poiskal Jozo. Za uho ga je prijel in se je zasmel. Pa mu je povedal tisto novico. Ej, lepo bo jutri, to se bo smejala. In smejala se bo mati in tudi sestra se bo smejala. Pa si bodo pripovedovali dogodke in novice si bodo razkladali . . . Vesela bo nedelja, kakor še nikoli, in lepa, kakor že davno ne . . .

Šel je tisto soboto Joza noter na Travno brdo. Daleč je bilo tam pod sivimi snežniki, Gričarjeve ovce so se pasle tam. Šel je Joza gledat, če so ovce še skupaj in če se niso pogubile. Dolgo je hodil in je našel živino. Lepo se je pasla po Travnem brdu in niti ene ni manjkalo. Vesel je bil Joza in je splezal na visoko skalo Zadnje glave. Planinke je zasledil tam in jih je natrgal. Ves klobuk je okrasil z njimi in se je napotil potem proti domu.

Medpotoma je srečal gospoda in gospo, ki sta šla na izprehod. Vzel je Joza klobuček z glave in ju je pozdravil. Pogledala sta gospod in gospa planinke in všeč so jima bile.

»Ali nama daš nekaj cvetov?« vpraša gospod. »Rada bi jih, ker so zelo lepe.«

Joza izbere najlepše cvetove in jih pomoli gospodu. Vzame jih gospod in mu podari dve svetli desetici.

Srčno je bil Joza vesel. Medpotoma je ogledoval svetli denar in je premišljeval, kam bi ga dejal. A nazadnje se je domislil in se je razveselil . . . Jutri prideta mati in sestra in veselje bo prišlo z njima. Sestrici bo podaril prvo desetico. Kupi naj si kaj lepega, kar ji najbolj ugaja. Drugo desetico pa dá materi, naj jo ima za spomin na Jozo, ki služi med tujim svetom . . . »Dober je Joza,« bodeta govorili mati in sestra in se ga bodeta spominjali z veseljem . . . Da, materi in sestrici podari desetici; saj sam ju ne potrebuje. Čemu bo njemu denar, ko ima vsega zadosti?

Domislil se je Joza tega, in dobro se mu je zdelo. Še preden si je mislil, je prišel v vas in jo je zavil po stranskem potu proti domu.

Glej, tam ob plotu je metal Hostnikov Cene denar h kamenčku. Doma so ga poslali v prodajalnico, naj kupi to in ono. A Cene je postavil sredi pota kamenček in je pričel metati denar.

»To je Mihec . . . to je Tone . . . to je Peter,« je govoril, ko je metal denar za denarjem. Vrgel ga je kvišku in je štel potem:

»Mož, glava . . . glava, mož. — Ej, tako bi te dal, ti Mihec, da bi ne imel nikjer nobenega gumba . . . Tebe, Peter, bi pa lopnil po glavi, da bi bilo joj.«

Šel je Cene nazaj in je pričel spet metati denar h kamenčku. Potem pa ga je pobiral in iskal okrog . . . A glej, kam pa je prišla desetica? Vrabca, sem-le je priletela, a zdaj je ni nikjer. Da bi se bila skotalila kam za plot, je nemogoče. Trava je tam in skozi travo ne more iti.

Zaskrbelo je Ceneta, da mu je šlo že na jok . . . O, desetica, ti nesrečna desetica, kam si vendar šla? Tepen bo Cene doma, pa zato, ker jo je metal h kamenčku in jo je izgubil . . . Bridko je bilo Cenetu v srcu in obupno je preteknil še enkrat vsak kotichek. A desetice ni bilo nikjer.

Sedaj se je spomnil hudobnega duha in navdalo ga je novo upanje . . . Pride hudobni duh in sede na denar, da ga ni mogoče več najti. Smeje se dečku, ki išče obupno kroginkrog in ne najde izgubljenega denarja. Kajti hudobni duh sedi na njem in ga skriva . . . In domislil se je Cene tudi, kako se prežene hudobni duh in se pride do denarja.

Natrga trave in zvije v repič. Položi ga na kamen, razbija po repiču in govori:

»Pojdi, hudobni duh! Prikaži se, desetica!«

Stolče ves repič in prične iskati nanovo. Toda desetice ni bilo nikjer, naj jo išče, kakor jo hoče. Že več kot pol ure je bilo preteklo, in doma so ga že pričakovali. A Cene ni mogel v prodajalnico in tudi domov ni mogel. Izgubil je desetico in brez nje ni mogel nič kupiti. Vendar jo je še iskal neutrudno in je brskal po travi.

(Konec prih.)

Na novi poti.

Za gore solnce se je skrilo,
objemlje trudno zemljo noč;
potihnilo je vse po vasi,
obseva luna strehe koč.

V oči le meni spanec neče,
miru nocoj le zame ni;
srce bojazni mi trepeče,
oj, nove poti se boji . . .

Ko zjutraj zarja bode vstala,
zapustil bom domači kraj . . .
Moj dragi dom, o kočja mala,
kdaj spet te bodem videl, kdaj?

Slavko Slavič.

